

П. Гулдагер Більде на останньому вечірньому засіданні 3 вересня. Підсумовуючи її результати та загалом усю насичену роботу конференції, Л. Ханнестад у заключному слові від Оргкомітету підкреслила важливість піднятих у доповідях проблем, подякувала учасникам за активну участь у гарячих і плідних дискусіях, які не вщухали між «теоретиками» та «практиками» античної ландшафтної археології та висловила упевненість, що вони не були марними й що всі питання, які були в центрі аналітичного і неупередженого обговорення в конференц-залі, відображатимуться в наступних наукових працях усіх учасників. Повністю погоджуючись з цими висновками, додамо лише одну суттєву деталь — незабаром Орхуський центр опублікує матеріали конференції в повному обсязі окремим виданням для широкого кола міжнародної громадськості. А до того часу всі бажаючі зможуть ознайомитися з електронними версіями доповідей, які розміщені на сайті Центру: www.pontos.dk.

Принагідно зазначимо навпроцуд продуману організацію роботи конференції та її неабияку дружню та творчу атмосферу, що панувала як під час планових засідань, так і в кулуарах, де активно обговорювалися животрепетні наукові проблеми. На наш погляд, успішна робота конференції, яка вирішувала нагальні питання взаємовідносин природи й античного суспільства, була обумовлена і самим місцем її проведення. Конференція проходила в старовинному приморському маєтку Сандб'єрг (який за заповітом останньої володарки Еллен Далі було передано Орхуському університету), в оточенні мальовничих осінніх пейзажів датської природи, під серпанком багатотисячних дубів і в'язів...

Не можна обійти увагою і те, що учасникам конференції була надана змога відвідати й найближчі до маєтку міста — Сенеборг та Аугустенборг, познайомитися з їх архітектурними пам'ятками та музеями. Ми побували також на місці відомої Дюббельської баталії, де

навесні 1864 р. датчани на чолі з генералом Герлахом героїчно протистояли австро-пруським загарбникам. Чудову, насичену цікавими подробицями та фактами екскурсію по згаданих місцях провела для нас Л. Ханнестад.

Датський Центр досліджень Чорного моря порівняно з іншими науковими установами Західної Європи, які вивчають античну історію та культуру Причорномор'я, ще дуже молодий. Він був заснований лише в 2002 р. Проте за цей вельми короткий час він уже зарекомендував себе як одну з дійових та енергійних інституцій щодо понятійської проблематики в європейській науці. Центр провів низку тематичних наукових конференцій з різних питань античної археології та культури Надчорноморщини, опублікував перший том багатотомного видання матеріалів розкопок широко відомої пам'ятки Панське-І у Північно-Західному Криму¹, установа в тісний діловий контакт з ученими-антикознавцями всіх причорноморських країн. Цікаво, що в найближчих планах датського Centre for the Black Sea Studies — спільна праця з українськими вченими над обробкою та підготовкою до друку матеріалів із розкопок останніх десятиріч північної частини Нижнього міста Ольвії.

Побажаймо ж Центру та всім датським колегам, які були причетні до його створення, а нині плідно працюють у ньому, успіхів у втіленні всіх науково важливих і цікавих задумів і творчих планів у життя. Одним з яскравих прикладів такого втілення й була проведена конференція.

¹ L. Hannestad, V.F. Stolba, A.N. Ščeglov (Eds.). Panskoye I. Vol. I. The Monumental Building U 6. Aarhus University Press, 2002. — 368 p., 191 pl. Рецензію див.: Археологія, 2003, № 4.

Одержано
07.10.2003

С.Б. БУЙСЬКИХ

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРОВЕДЕННЯ ІІ МІЖНАРОДНИХ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИХ «СОФІЙСЬКИХ ЧИТАНЬ»

27—28 листопада 2003 р. на базі Національного заповідника «Софія Київська» відбулися ІІ Міжнародні науково-практичні Софійські читання «Сакральні споруди у житті суспільства: історія і сьогодення». Конференція пра-

© І.С. МАРГОЛІНА, 2004

цювала за такою тематикою: охорона, реставрація та використання об'єктів культурної спадщини; архітектурна спадщина і сучасна забудова; сакральні споруди у світлі нових досліджень; духовний потенціал архітектурно-мистецької спадщини; східнохристиянське монументальне мистецтво в діалозі культур

і цивілізації; православний храм як синтез мистецтв; історична місія храмів Русі-України; актуальні проблеми музеєфікованих сакральних споруд.

У роботі конференції взяли участь понад 100 вчених (істориків, археологів, мистецтвознавців, архітекторів, філософів, богословів, реставраторів, з них 9 докторів і 36 кандидатів наук), які займаються розробкою та дослідженнями цих наукових проблем. Головною метою конференції було не тільки висвітлення зазначених питань та обмін досвідом, а й привернення уваги науковців та широкого загалу громадськості до актуальних проблем збереження та використання культових споруд, які мають історичну, архітектурну, культурну цінність світового значення. Проведення конференції сприятиме обміну досвідом, поглибленню та інтенсифікації міждисциплінарних досліджень пам'яток заповідника, виявленню шляхів вирішення актуальних проблем пам'яток охоронної та музейної діяльності на прикладі музеїв-заповідників як в Україні, так і за рубежом.

Заслухавши й обговоривши доповіді та повідомлення дослідників з України та країн СНД, присвячені проблемам вивчення та захисту унікальних історико-культурних пам'яток національного та всесвітнього значення, учасники конференції зазначили важливість і актуальність справи дослідження, реставрації, охорони та використання культурної спадщини. Було зазначено, що порушені проблеми потребують постійного наукового обговорення, конструктивних рішень, на що й спрямовані «Софійські читання».

Однією з нагальних проблем є питання використання пам'яток Національного заповідника «Софія Київська», які знаходяться у власності держави та зберігаються як унікальні музеєфіковані споруди.

Заповідник заснований у 1934 р. За довгі роки його існування нагромаджено величезний досвід дослідження, охорони, реставрації, використання і пропаганди пам'яток, виховано плеяду фахівців і вчених, витрачені і витратимуться величезні кошти на ремонтно-реставраційні роботи.

З виходом Указу Президента України № 279 («Про подолання наслідків тоталітарного режиму») різні християнські конфесії регулярно порушують питання про передачу в їх постійне користування та юридичне підпорядкування пам'яток Заповідника. Не можна допустити, щоб загальнонаціональні святині стали предметом суперечок і розбрату в суспільстві. Тим більше, що вік і цінність пам'яток, про які йдеться, потребують постійного піклування, реставрації, забезпечення оптимального режиму зберігання — інакше вони будуть втрачені для прийдешніх поколінь.

Досвід сумісного з конфесіями використання таких пам'яток Заповідника, як Кирилівська церква XII ст. та Андріївська церква XVIII ст., доводить, що церковні організації постійно порушують умови укладених договорів та графіки богослужіння; кіптява від свічок призводить до сильного, що не підлягає реставрації, забруднення стародавніх фресок; через неконтрольоване відвідування неприпустимо підвищується вологість, пошкоджується живопис.

Унікальні пам'ятки Заповідника, які за своїм віком та цінністю заслуговують на інше ставлення та безумовне зарахування їх до рангу музеєфікованих споруд, мають бути під опікою держави та використовуватися за універсальними законами збереження найцінніших пам'яток світового значення. Враховуючи їх виняткову історико-архітектурну та мистецьку цінність, а також незначну кількість подібних споруд у світі, вважаємо за необхідне й надалі зберігати такі пам'ятки в статусі музеїв.

Не можна нехтувати працею сотень людей, які впродовж багатьох десятиріч вкладали свої знання, досвід та сумління в ці пам'ятки. Це стосується й інших пам'яток України, які опинилися в аналогічній ситуації. Потрібно також припинити практику відчуження музейних філіалів від Заповідників, з якими вони були пов'язані протягом десятків років. (Урядом АР Крим порушено питання про відчуження від Заповідника пам'яток Судацької фортеці, що, поза сумнівом, призведе до їх безконтрольного використання.) Штучно відірвати такі музеї від їх головних управлінь аналогічно знищенню, оскільки наслідок цього — руйнація та занепад пам'яток.

Учасники конференції підтримали запропонований проект резолюції щодо вирішення згаданих важливих проблем. У цій резолюції учасники конференції звернулися до всіх, кому не байдужа доля наших пам'яток, підтримати ініціативу Національного заповідника «Софія Київська»: звернутися до уряду України з пропозицією прийняти **Постанову**, якою був би визначений **перелік пам'яток архітектури, які не підлягають передачі в постійне користування релігійним організаціям, і припинена практика відчуження музейних філіалів від заповідників.**

Резолюцію надіслано Прем'єр-міністру України В.Ф. Януковичу, Віце-прем'єр-міністру України Д.В. Табачнику, Голові Держбуду України В.І. Черепу, Міністру культури і мистецтв України Ю.П. Богущькому, Президенту Національної академії наук України Б.Є. Патону, Адміністрації Президента України, Верховній Раді України.

*Одержано
11.12.2003*

І.Є. МАРГОЛІНА